

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็มาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาประเทศ ประเทศไทยมีประชากรที่ใ้รับการศึกษ่าอย่างถูกต้องและทั่วถึง ประเทศนั้นก็จะประสบความสำเร็จในทุกด้านไม่ว่าในด้านการเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะการพัฒนาประเทศไม่ว่าในด้านใดของอาศัยกำลังคนเป็นสำคัญ และกระบวนการที่สำคัญที่สุดในการพัฒนากำลังคนก็คือกระบวนการทางการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2527: 1)

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ห้า พ.ศ. 2525 - 2529 รัฐบาลถือการพัฒนาชนบทเป็นเป้าหมายเร่งด่วนโดยกำหนดให้ 4 กระทรวงหลัก คือ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการ ประสานงานและร่วมมือกันในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาชนบท ในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการนั้นรับผิดชอบในด้านเกี่ยวกับการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการได้จัดให้มีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาขึ้นเพื่อช่วยในการพัฒนาชนบทซึ่งมีชื่อว่าโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท (มพช.1) จำนวน 42 โรงเรียน และมพช. 2 จำนวน 480 โรงเรียน กระจายอยู่ตามภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ และกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดระเบียบว่าค้ำยหน้าทีของโรงเรียนเพื่อพัฒนาชนบท พ.ศ. 2525 ไว้ว่า

- "ข้อ 3 โรงเรียนมีหน้าที่ 3 ประการ คือ
- 3.1 สอนและอบรมนักเรียน
 - 3.2 สอนประชาชน
 - 3.3 บริการชุมชน"

บทบาทหน้าที่ของโรงเรียนจึงกล่าวเป็นการริเริ่มแนวความคิดที่สำคัญในความ
รับผิดชอบของสังคมร่วมกัน นับว่าเป็นบทบาทและก้าวใหม่ของโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท
เพราะนอกจากจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแล้วยังมีหน้าที่ในการพัฒนาชนบทอีกด้วย
โดยมุ่งส่งเสริมความเสมอภาคในโอกาสแก่เด็กเรียนในชนบทให้ได้รับการศึกษาจากโรงเรียน
ที่มีคุณภาพในท้องถิ่นของตนเอง และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในชนบทให้เป็นศูนย์
กลางทางวิชาการ วิชาชีพและวัฒนธรรมแก่ชุมชน ตลอดจนให้บริการแก่ชุมชนได้
(เปรมวดี- รศกแพทย 2526: 10-14)

เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการจัดการศึกษานั้น
ครูเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญยิ่ง นับได้ว่าบทบาทของครูเป็นบทบาทหัวใจสำคัญของประเทศชาติ
ที่เกี่ยว (สุนีย์ สินธุประสา 2527: 161) กล่าวคือ เป็นบทบาทความสำคัญในฐานะเป็น
"หัวใจ" ของการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพของประชากรของประเทศ (ประสาร มาลากุล
๓ อยุธยา 2527: 9) ครูจึงเป็นนักพัฒนาที่สำคัญที่สุดของชาติโดยเฉพาะครูชนบทนับเป็น
บุคลากรหลักในการพัฒนาชนบทไทยที่แท้จริง (จิตรกร ทั้งเกษมสุข 2524: 19) ดังนั้นครู
ซึ่งถูกคาดหวังว่าเป็นผู้มีอิทธิพลในฐานะ ผู้ผลิตกำลังคนใหม่คุณภาพเหมาะสมกับแผนงานและ
เป้าหมายการพัฒนาประเทศชาติ (ประสาร มาลากุล ๓ อยุธยา 2527: 9) ครูจะ
ทองสามารถเห็นและเข้าใจพื้นฐานความมีคุณภาพอันแท้จริงของชีวิตมนุษย์ และบทบาทหน้าที่
ของครูก็มีไว้เป็นเพียงผู้สอนและถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่เท่านั้น หากองทำหน้าที่เป็นผู้นำทาง
ความคิดและการแก้ปัญหา (ประสาร มาลากุล ๓ อยุธยา 2527: 10) ตลอดจนเข้าใจ
ชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน สามารถทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชนได้ สามารถเข้ากับชุมชน
และนำชุมชนได้ (สมหมาย สร้อยนาทพงษ์ 2527: 6, ธรรมศักดิ์ มีอิสระ 2525: 4
และสุจริต เพียรชอบ 2514)

ควยบทบาทสำคัญของครูที่มีต่อการจัดการศึกษา คุณภาพของครูจึงเป็นปัจจัย
สำคัญยิ่งต่อคุณภาพการศึกษา (บุญชม ไชยโกษี 2511: 10) แม้ว่าเราจะพยายามลง
ทุนในด้านการปลูกสร้างอาคารเรียน การจัดหาวัสดุครุภัณฑ์และอุปกรณ์การสอน ตลอดจน
การสร้างหลักสูตรให้ละเอียดเพียงใด การจัดการศึกษาจะไม่มีผลเท่าที่ควรหากการ

กระเทียมบุคคลที่จะมาทำหน้าที่ครูและการใช้ครูเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (บัญญัติ
กukulstadter 2512: 244) บทบาทหน้าที่และความสำคัญของคุณภาพของครูที่มีต่อความ
สำเร็จในการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ
สนใจอย่างยิ่ง โดยทั่วไปเมื่อกล่าวถึงครูที่มีประสิทธิภาพ เรามักจะดูจากพฤติกรรม การสอน
ของครูผู้นั้นและผลการสอนของครูซึ่งก็คือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผลงานของ
ครูปัจจุบันนี้ไม่มีเฉพาะการสอนและอบรมนักเรียนเท่านั้น ยังมีงานพัฒนาชุมชนรอบ ๆ
โรงเรียนอีกด้วย ดังนั้นเราต้องพิจารณาความมีประสิทธิภาพของครูโดยพิจารณาจากความ
สัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของครูและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับตัวครู จึงจะทำให้สามารถ
พิจารณาประสิทธิภาพของครูได้อย่างครอบคลุมจากทฤษฎีและแนวคิดทางสังคมศาสตร์ถือว่า
พฤติกรรมของมนุษย์มาจากเหตุพหุคูณ (Multi causal) กล่าวคือมีสิ่งกำหนดหลายอย่าง
ถ้าเราสามารถรู้สิ่งกำหนดหรือตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ทั้งหมด เราจะสามารถตั้งเป็น
กฎ (Law) ได้อย่างแน่นอนและสามารถจะนำไปใช้ในการทำนาย
พฤติกรรมล่วงหน้าได้ (ประเสริฐ แยมกลิ่นพุง น.ป.ป.: 44)

ในปัจจุบันนี้ทุกวงการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของประเทศกำลังให้ความสนใจ
ปัญหาทางด้านคุณภาพและประสิทธิภาพของครูมาก และถือว่าปัญหาทางด้านนี้เป็นปัญหาสำคัญ
ของการครุศึกษาทั้งในปัจจุบันและอนาคต ทั้งนี้การศึกษาถึงตัวประกอบที่สัมพันธ์กับประสิทธิ
ภาพในการปฏิบัติงานของครูจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เพราะจะให้ประโยชน์โดยตรง
ต่อการพัฒนาการผลิตและการใช้ครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับมัธยมศึกษาที่มีการวิจัย
เกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูน้อยมาก และที่ทำวิจัยนั้นส่วนมากเป็นการวิจัย
เกี่ยวกับความพึงพอใจและปัญหาในการปฏิบัติงานสอนของครู แต่การวิจัยที่ตรงประเด็นว่า
มีตัวแปรอะไรบ้างที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครู โดยเฉพาะประสิทธิภาพ
ในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนโครงการโรงเรียนมัธยม เพื่อพัฒนาชนบทยังขาดงาน
การวิจัยอีกมาก ผลของการวิจัยเรื่องนี้จะได้ตัวประกอบและตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิ
ภาพในการปฏิบัติงานของครู ซึ่งจะให้ข้อคิดและข้อเสนอแนะแก่สำนักงานโครงการพิเศษ
และสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการใช้ครูไปปรับปรุงคุณภาพของครู ตลอดจนการ
พัฒนาการผลิตและการใช้ครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในโอกาสต่อไปด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะที่ส่งเสริมให้ครูมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามการรับรู้ของครู ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์
2. เพื่อศึกษาตัวประกอบที่สำคัญที่ส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนโครงการโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท ตามการรับรู้ของครู ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์
3. เพื่อศึกษาลักษณะของตัวประกอบสำคัญด้วยตัวแปรที่อธิบายตัวประกอบนั้น

สมมติฐานของการวิจัย

จากทฤษฎีและแนวคิดทางสังคมศาสตร์ถือว่า พฤติกรรมของมนุษย์มาจากเหตุพหุคูณ (Multi causal) การปฏิบัติงานเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ซึ่งไม่อาจสรุปได้ว่าเป็นผลมาจากสิ่งหนึ่งสิ่งใดแต่เพียงอย่างเดียว การปฏิบัติงานในที่นี้หมายถึงทุกอย่างที่เป็นพฤติกรรมในการทำงาน เช่น วิธีการทำงาน ผลงาน การตัดสินใจ ฯลฯ ดังนั้นเราอาจกล่าวได้ว่า การปฏิบัติงานของครูจะมีประสิทธิภาพและเกิดผลดีสูงเพียงไรนั้นขึ้นอยู่กับผลรวมทางจิตวิทยา สรีรวิทยาและสิ่งแวดล้อมอันได้แก่ สถานภาพส่วนตัว คุณลักษณะ บุคลิกลักษณะ สุขภาพอนามัย มนุษยสัมพันธ์ สภาพการทำงาน ขวัญและความพึงพอใจในการทำงาน เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะส่งเสริมให้ครูมีความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจในการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ผู้วิจัยจึงคาดว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูใน โรงเรียนโครงการโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท เป็นลักษณะที่สัมพันธ์กับตัวแปรในแต่ละด้านดังต่อไปนี้ คือ

1. สถานภาพส่วนตัว
2. คุณลักษณะของครู
3. บุคลิกลักษณะของครู
4. สุขภาพอนามัย

5. ความเป็นผู้นำ
6. มนุษยสัมพันธ์
7. การปฏิบัติงานของครู
8. ชีวัญของครู
9. ความพึงพอใจในการทำงาน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นครูและผู้บริหารในโรงเรียนโครงการโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท และศึกษานิเทศก์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. งานวิจัยนี้ได้ศึกษาเฉพาะประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนโครงการโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เท่านั้น
3. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาตัวแปรที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูเท่านั้น ไม่มุ่งศึกษาว่าตัวแปรอะไรที่เป็นเหตุที่ทำให้การปฏิบัติงานของครูมีประสิทธิภาพ

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ข้อมูลที่ได้จากการสอบถามสอบถามถือว่าเป็นข้อมูลที่ผู้สอบถามสอบถามได้สอบถามสอบถามด้วยความเต็มใจและความเป็นจริง
2. ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มประชากรทั้ง 3 กลุ่ม ถือว่ารวมกันไปด้วยเหตุที่ว่าบุคลากรทั้ง 3 กลุ่ม ส่วนมากเคยเป็นครูมาก่อน และปัจจุบันก็ปฏิบัติงานที่มีความใกล้ชิดกับครูมาก

ความจำกัดของงานวิจัย

ผลการวิจัยอาจมีความคลาดเคลื่อนเนื่องจากสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ตลอดจนการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารแต่ละโรงเรียนที่ครูปฏิบัติงานอยู่นั้นแตกต่างกัน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

โรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท หมายถึง โรงเรียนในโครงการโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท ใช้ชื่อย่อว่า โรงเรียน มพช. มีอยู่ 2 กลุ่ม คือ โรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนา

ชนบทกลุ่มที่ 1 (มพช.1) และโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท กลุ่มที่ 2 (มพช.2)

ครู หมายถึง ครู-อาจารย์ในโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทที่ปฏิบัติงานประจำ
ของโรงเรียน ไม่ลาศึกษาต่อและไม่รวมถึงครู-อาจารย์ที่ไปช่วยราชการที่อื่น

ผู้บริหาร หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ รวมทั้งผู้ช่วยผู้บริหาร
ฝ่ายต่าง ๆ ในโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทหรือผู้ได้รับแต่งตั้งให้รักษาการในตำแหน่งดังกล่าว

ศึกษานิเทศก์ หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์ของเขตการศึกษาในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครู หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติงาน
หรือดำเนินงานในหน้าที่ของครู เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้เป็นอย่างดีตามที่กำหนด
ไว้

ข้อกระทง หมายถึง ข้อความหรือประโยคที่มีเนื้อความเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพ
ในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนโครงการโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท และเป็นตัวแปร
ที่ใช้ในการวิเคราะห์ตัวประกอบ

ตัวแปร หมายถึง ลักษณะที่จะส่งเสริมให้ครูมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ตัวประกอบ หมายถึง กลุ่มของตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักตัวประกอบสูง
กว่า .45 ในแต่ละตัวประกอบหลังจากหมุนแกนตัวประกอบแบบออร์โธโกนอล (Ortho-
nal) แล้ว

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงลักษณะ ที่ส่งเสริมให้ครูมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
2. ทำให้ทราบถึงตัวประกอบที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครู
3. เป็นแนวทางให้ผู้บริหาร ได้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงและส่งเสริมให้ครูได้
ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. ช่วยกระตุ้นให้สถาบันที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการใช้ครูอินโดแก๊ว กระทรวงศึกษาธิการและทบวงมหาวิทยาลัยได้ตระหนักถึงตัวประกอบที่มีส่วนสัมพันธ์กับประสิทธิภาพของครู และหาวิธีการพัฒนาและส่งเสริมครูให้มีประสิทธิภาพที่ยั่งยืนต่อไป

5. ผลการวิจัยจะได้อัตราประกอบสำคัญที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครู ซึ่งอาจจะเป็นเกณฑ์ (Criteria) ในการประเมินความสามารถของครู ซึ่งจะใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐานสำหรับวิชาชีพครูต่อไป